

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษามีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อวิถีชีวิตของคนและสังคม โดยเฉพาะการเตรียมคนทุกวัยเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 เป็นภารกิจของการศึกษาโดยตรง ขณะเดียวกันโลกยุคปัจจุบันจะแตกต่างจากอดีตที่ผ่านมามากมาย เนื่องจากการเข้าสู่ยุคใหม่ที่เรียกกันว่า “โลกไร้พรมแดนและยุคข้อมูลข่าวสาร” การแข่งขันในสังคมโลกทำให้แต่ละภูมิภาคมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งเศรษฐกิจ การเมือง สภาพของสังคม และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อวิถีชีวิตผู้คนในสังคมอย่างไม่เคยมีมาก่อนในอดีต จึงต้องหันกลับมาทบทวนและออกแบบการศึกษากันใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังที่กล่าวมา (รุ่ง แก้วแดง, 2543, หน้า 1 – 2) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา ได้มีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของการศึกษาไทย คือการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีการปรับเปลี่ยนแนวคิด โครงสร้าง และกระบวนการ ด้วยความมุ่งมั่นที่จะยกระดับคุณภาพการศึกษา และคุณภาพของคนไทย

ผู้บริหารซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในการบริหารจัดการเพื่อนำสถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานที่แสดงคุณภาพการศึกษาที่แท้จริงของชาติ ให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพได้ จะต้องปรับบทบาทที่จะปฏิบัติจริงในการบริหารการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันในยุคปฏิรูปซึ่งธีรพนธ์ คงนาวัง (2545, หน้า 18) ได้กล่าวว่า การวางแผน เป็นหน้าที่หลักที่สำคัญของผู้บริหาร ผู้บริหารจำเป็นที่จะต้องกระทำเป็นอันดับแรก ๆ ของการเลือกแนวทางปฏิบัติ การวางแผนเป็นการกำหนดแนวทาง กำหนดทิศทางและความรู้สึกในเรื่องของความมุ่งหมายขององค์การโดยให้ผู้ปฏิบัติทุกคนได้รู้ มองเห็นภาพของการทำงานในอนาคต เห็นประโยชน์ เห็นวิธีการในการทำงาน ตลอดจนปัญหาอุปสรรค เพื่อให้การทำงานสำเร็จตามความมุ่งหมายได้ การวางแผนเป็นเรื่องของการเตรียมการไว้ล่วงหน้า มีการกำหนดวัตถุประสงค์ กิจกรรมต่าง ๆ คือจะทำเพื่ออะไร ให้ใครทำ ทำเมื่อไร ที่ไหน สร้างความมั่นใจให้ผู้ปฏิบัติในการทำงาน ป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาในอนาคต ก่อให้เกิดการประหยัด การวางแผนใช้ได้กับองค์การทุกระดับ ในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพนั้น จำเป็นต้องใช้หลักการบริหารจัดการเช่นเดียวกับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องมีการดำเนินงานให้เป็นระบบครบวงจรเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชน รัฐบาล นายจ้าง สถานศึกษาที่เปิดสอนระดับสูงกว่า

ในปัจจุบัน สภาพแวดล้อมรอบสถานศึกษา ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างรวดเร็ว และพร้อมกันนี้ในหลาย ๆ เรื่อง ประกอบกับเกิดการแข่งขันระหว่างสถานศึกษา โดยเฉพาะในเรื่องของคุณภาพ สถานศึกษาควรมีทางเลือกที่หลากหลาย วิธีที่ดีและเหมาะสมที่สุดต้องถูกเลือกมาใช้ เพื่อให้ได้ผลสำเร็จตามเป้าหมายสูงสุด แต่งานด้านที่กระบวนการวางแผนเพื่อหาแนวทางหรือวิธีการดำเนินงานที่ดีที่สุดมาใช้นั้น คือการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ซึ่ง รังสรรค์ มณีเล็ก (2544, หน้า 71) ได้กล่าวว่าการวางแผนเชิงกลยุทธ์นั้นเป็นขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ กล่าวคือกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์จะมี 4 ขั้นตอนที่สำคัญ คือ การศึกษาสภาพแวดล้อม การกำหนดกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปใช้ การควบคุมและประเมินกลยุทธ์ ซึ่ง 2 ขั้นตอนแรกนับเป็นการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองที่ต้องการเห็นบุตรหลานตนเองได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษจากโรงเรียนที่มีคุณภาพ แผนกลยุทธ์จะไม่มีผลใด ๆ ในทางปฏิบัติเลยถ้าสถานศึกษาจัดทำแผนกลยุทธ์เสร็จแล้วก็เก็บไว้หรือมีไว้เพื่อรองรับการตรวจสอบเท่านั้น กลยุทธ์ที่กำหนดขึ้น ต้องนำไปใช้โดยมีการทำความเข้าใจในรายละเอียดของกลยุทธ์ร่วมกัน การปรับโครงสร้างของสถานศึกษา กิจกรรม เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปปฏิบัติได้ เมื่อกลยุทธ์ได้ถูกนำไปปฏิบัติแล้ว ขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ก็คือการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ ซึ่งในขั้นนี้ต้องมีการกำหนดตัวชี้วัด สร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล กำหนดเกณฑ์ประเมิน เก็บข้อมูลและนำผลที่ได้จากการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ไปใช้เป็นข้อเสนอแนะในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์

การประเมินผล (Evaluation) มีความสำคัญในการบริหาร โครงการหรือการบริหารทั่วไป และเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารยุคปัจจุบัน เนื่องจากการประเมินผลเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่จะสามารถให้ผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการตรวจสอบความก้าวหน้าของแผน ปัญหาอุปสรรค ผลลัพธ์ และผลกระทบที่เกิดจากการวางแผนกลยุทธ์ สำหรับนำไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศประกอบการพิจารณาระดับบริหาร สำหรับตัดสินใจและสั่งการเกี่ยวกับนโยบาย ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า สาเหตุที่ต้องมีการประเมินแผนกลยุทธ์ ก็เพื่อต้องการหาคำตอบในด้านต่าง ๆ คือ 1) ประสิทธิภาพ (Effectiveness) เป็นคำตอบที่ทำให้ทราบว่าผลผลิตและจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ได้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใด และมีสาเหตุอะไรที่ทำให้การปฏิบัติงานนั้นประสบความสำเร็จ และอะไรบ้างที่ทำให้ล้มเหลว 2) ความสำคัญ (Significance) เป็นคำตอบที่ทำให้ทราบว่าผลสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดนั้น มีผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ หรือมีผลต่อการขยายแผนไปทางใดบ้าง และมีผลกระทบอย่างอื่นอีกหรือไม่ เพียงใด 3) ประสิทธิภาพ (Efficiency) คือ คำตอบที่ทำให้ทราบว่าผลการดำเนินงานนั้น ได้ผลคุ้มค่ากับต้นทุนหรือไม่ และมีแนวทางอื่นที่ดีกว่าที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ เพียงใดโดยมุ่งเน้นให้เกิดผลผลิต

และผลลัพธ์จากการวางแผน ตลอดจนการตรวจสอบ ติดตาม กำกับกับการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดผลงาน คือ ผลผลิตและผลลัพธ์ตามที่กำหนดไว้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 2 – 6)

จากที่ผ่านมารัฐบาลมีนโยบาย ให้สถานศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 5 ประกอบด้วย จังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี สระแก้ว นครนายก และ จังหวัดสมุทรปราการจัดทำแผนกลยุทธ์ ซึ่งในปัจจุบันผู้บริหาร โรงเรียนยังไม่ค่อยให้ความสำคัญกับกระบวนการวางแผนเท่าใดนัก และมักจะทำโดยจำใจมากกว่าทำเพราะเห็นประโยชน์หรือความจำเป็น (ธงชัย สันติวงษ์, 2536, หน้า 1) บางสถานศึกษาก็มีการจัดทำแผนกลยุทธ์แต่ยังขาดขั้นตอนบางตอนไป หรือเป็นการมองข้ามความสำคัญในบางส่วนไปคือในส่วนของการประเมินแผนนั่นเอง เพราะการประเมินผลแผน แผนงาน/โครงการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตตรวจราชการที่ 5 ได้ดำเนินการ โดยปฏิบัติตามหนังสือสั่งการจากหน่วยเหนือ ซึ่งจะดำเนินการในช่วงระยะเมื่อสิ้นปีแต่ละปีงบประมาณเท่านั้น ระยะเวลาดำเนินการ ประเมินผลเป็นไปอย่างเร่งรัดกระชั้นชิด แต่ละปีงบประมาณใช้หลักเกณฑ์ และแนวปฏิบัติในการติดตามประเมินผลแตกต่างกันไป เช่นการดำเนินการเพื่อการกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน ประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้ดำเนินการผ่านสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัด และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอซึ่งเป็นส่วนราชการของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นใกล้ชิดโรงเรียน ประถมศึกษามากที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2540) และในปัจจุบันนี้ได้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของหน่วยงานใหม่ตามพระราชบัญญัติการศึกษา 2542 ทำให้การดำเนินงานขาดความต่อเนื่องซึ่งมีผลกับระบบดำเนินการ ขาดความชัดเจนทำให้สถานศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 5 ขาดข้อมูลที่เกี่ยวข้องต่อการวางแผนดำเนินการ ตลอดจนไม่ทราบผลการดำเนินการของแผนกลยุทธ์ที่จัดทำว่าปฏิบัติได้มีประสิทธิภาพเพียงใดเพราะทางปฏิบัติจะมุ่งนำข้อมูลจากการประเมินผลดังกล่าวเพื่อไปประกอบการจัดทำแผนของปีงบประมาณใหม่ นับว่าเป็นสาเหตุที่สำคัญ ทำให้กระบวนการดำเนินการวางแผนงานขาดระบบข้อมูล ข้อเสนอแนะที่สมบูรณ์ ครบถ้วนและถูกต้อง ทันสมัยมาใช้ประกอบในการวางแผนกลยุทธ์ ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษา 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 ข, หน้า 25 – 28)

จากเหตุผลและความจำเป็นที่ได้กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยให้ความสนใจในการประเมินแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา จึงเห็นสมควร ทำการประเมินแผนกลยุทธ์ ของสถานศึกษาที่ได้เริ่มใช้แผนกลยุทธ์ให้มีแนวทางดำเนินการที่เหมาะสมและสอดคล้องกับหลักการทางวิชาการให้มากขึ้น

อันเป็นแนวทางหนึ่งที่จะส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการการวางแผนกลยุทธ์สำหรับสถานศึกษาให้เกิดผลอย่างคุ้มค่ากับการลงทุนทางด้านการศึกษาของทางราชการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 5
2. เพื่อเปรียบเทียบผลการประเมินแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 5 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา เด็ก กลาง ใหญ่
3. เพื่อเปรียบเทียบผลการประเมินแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 5 จำแนกตามสถานภาพที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหาร ครูที่จัดทำแผนกลยุทธ์ ประธานกรรมการสถานศึกษา
4. เพื่อเปรียบเทียบผลการประเมินแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 5 จำแนกตามประเภทของสถานศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา เอกชน

ความสำคัญของการวิจัย

เพื่อให้สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 5 ใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุง แผนกลยุทธ์ของสถานศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

คำถามในการวิจัย

1. แผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 5 มีผลการประเมินอยู่ในระดับใด
2. ผลการประเมินแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 5 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา สถานภาพที่ดำรงตำแหน่ง และประเภทของสถานศึกษา แตกต่างกันหรือไม่

สมมติฐานของการวิจัย

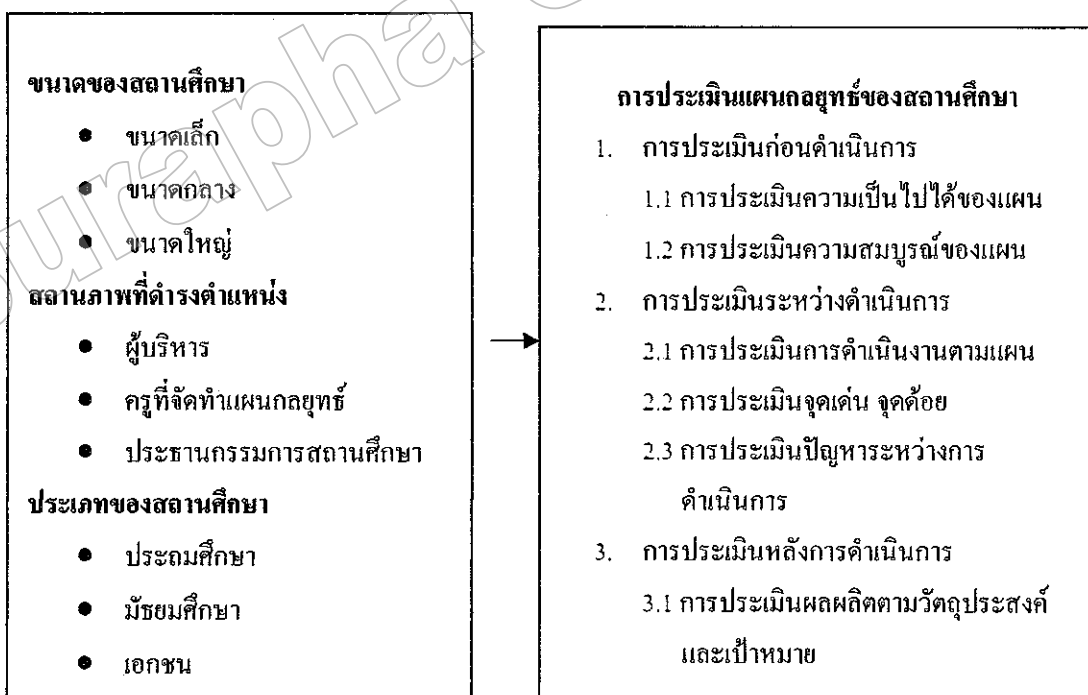
ผลการประเมินแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 5 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา สถานภาพที่ดำรงตำแหน่งและประเภทของสถานศึกษา มีความแตกต่างกัน

กรอบความคิดในการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาผลการประเมินแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 5 ใช้แนวคิดการประเมินของศิริชัย กาญจนวาสี (2545, หน้า 92) เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วยระยะของการประเมิน 3 ระยะ ได้แก่ 1) การประเมินก่อนการดำเนินการ 2) การประเมินระหว่างดำเนินการ 3) การประเมินหลังการดำเนินการ โดยศึกษาและเปรียบเทียบการประเมินแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา สถานภาพที่ดำรงตำแหน่งและประเภทของสถานศึกษา ดังภาพที่ 1

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1 กรอบความคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีขอบเขตดังนี้

1. ขอบเขตเนื้อหา การประเมินแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 5 ประกอบด้วยจังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี สระแก้ว นครนายก และ จังหวัดสมุทรปราการที่เป็นสถานศึกษาในสังกัดประถมศึกษา มัธยมศึกษา และเอกชน ตามขั้นตอนการประเมิน 3 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 ประเมินก่อนการดำเนินการ ประกอบด้วย การประเมินความเป็นไปได้ของแผน และการประเมินความสมบูรณ์ของแผน

1.2 ประเมินระหว่างดำเนินการ ประกอบด้วย การประเมินการดำเนินงานตามแผน ประเมินจุดเด่น จุดด้อย และประเมินปัญหา ระหว่างการดำเนินการ

1.3 ประเมินหลังการดำเนินการ ประกอบด้วย การประเมินผลผลิตตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมาย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 1,959 คน ครูที่จัดทำแผนกลยุทธ์ 1,959 คน ประธานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 1,959 คน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 5 จำนวน 9 จังหวัด 1,959 โรงเรียน รวมกลุ่มประชากรทั้งหมด 5,907 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 92 คน ครูที่จัดทำแผนกลยุทธ์ 92 คน ประธานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 92 คน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 5 โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นใช้ขนาดโรงเรียนเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง เป็นไปตามตารางคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 607 – 610) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 276 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่

3.1.1 ขนาดของสถานศึกษา ประกอบด้วย

3.1.1.1 ขนาดเล็ก

3.1.1.2 ขนาดกลาง

3.1.1.3 ขนาดใหญ่

3.1.2 สถานภาพที่ดำรงตำแหน่ง

3.1.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา

3.1.2.2 ครูที่จัดทำแผนกลยุทธ์

3.1.2.3 ประธานกรรมการสถานศึกษา

3.1.3 ประเภทของของสถานศึกษา

3.1.3.1 ประถมศึกษา

3.1.3.2 มัธยมศึกษา

3.1.3.3 เอกชน

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การประเมินแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 5 ได้แก่

3.2.1 ประเมินก่อนการดำเนินการ

3.2.1.1 การประเมินความเป็นไปได้ของแผน

3.2.1.2 การประเมินความสมบูรณ์ของแผน

3.2.2 ประเมินระหว่างดำเนินการ

3.2.2.1 การประเมินการดำเนินงานตามแผน

3.2.2.2 การประเมินจุดเด่น จุดด้อย

3.2.2.3 การประเมินปัญหาระหว่างการดำเนินการ

3.2.3 ประเมินหลังการดำเนินการ

3.2.3.1 การประเมินผลผลิตตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมาย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. แผนกลยุทธ์ หมายถึง กระบวนการที่สถานศึกษาได้กำหนดขึ้นไว้ล่วงหน้าเพื่อ
การปฏิบัติงานของสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสถานศึกษา
2. การศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษาที่รัฐจัดให้ 12 ปี อย่างทั่วถึง
และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย
3. ผลการประเมินแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา หมายถึง การพิจารณาความเหมาะสมของ
การจัดทำแผน โดยมีกระบวนการดังนี้

3.1 การประเมินก่อนดำเนินการ หมายถึง การประเมินก่อนที่จะนำแผนไปสู่
การปฏิบัติ ประกอบด้วย การประเมินความเป็นไปได้ของแผน การประเมินความสมบูรณ์ของแผน

3.1.1 การประเมินความเป็นไปได้ของแผน หมายถึง ผลของการดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้

3.1.2 การประเมินความสมบูรณ์ของแผน หมายถึง สภาพหรือข้อบ่งชี้ที่มีข้อกำหนดตามที่ระบุไว้ในการจัดทำแผนกลยุทธ์

3.2 การประเมินระหว่างดำเนินงาน หมายถึง การประเมินกระบวนการขณะที่น่าแผนไปปฏิบัติ ประกอบด้วย การประเมินการดำเนินงานตามแผน การประเมินจุดเด่นจุดด้อยและการประเมินปัญหาระหว่างการดำเนินงาน

3.2.1 การประเมินการดำเนินงานตามแผน หมายถึง การตรวจสอบผลของการปฏิบัติงานตามที่กำหนดไว้ ภายใต้กรอบของระยะเวลาที่กำหนด

3.2.2 การประเมินจุดเด่น จุดด้อย จุดเด่นหมายถึง สภาพที่เป็นโอกาสต่อการพัฒนา ส่วนจุดด้อย คือ สภาพที่เป็นอุปสรรคไม่เอื้อต่อการพัฒนา

3.2.3 การประเมินปัญหาระหว่างการดำเนินการ หมายถึง อุปสรรคข้อขัดข้องซึ่งทำให้ไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ของสถานศึกษา

3.3 การประเมินหลังการดำเนินการ หมายถึง การประเมินผลผลิตหลังจากการดำเนินงานตามแผน

3.3.1 การประเมินผลผลิต หมายถึง เป็นการตรวจสอบผลงานตามที่ระบุไว้ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผน

4. สถานภาพหมายถึง ผู้ที่ได้รับหน้าที่วางแผนกลยุทธ์ ประกอบด้วยผู้บริหาร ครูที่จัดทำแผนกลยุทธ์และ ประธานกรรมการสถานศึกษา

4.1 ผู้บริหาร หมายถึง ข้าราชการครูผู้ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือผู้รักษาราชการในตำแหน่งดังกล่าว ในประถมศึกษา มัธยมศึกษา เอกชนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตตรวจราชการที่ 5 ประกอบด้วยจังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี สระแก้ว นครนายก และ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา ตั้งแต่ ขั้นตอนการวางแผน ขั้นนำแผนไปปฏิบัติ และขั้นหลังจากดำเนินการตามแผน

4.2 ครู หมายถึง ผู้ที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้งให้ทำหน้าที่สอนและเป็นผู้จัดทำแผนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตตรวจราชการที่ 5 และเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา ตั้งแต่ ขั้นตอนการวางแผน ขั้นนำแผนไปปฏิบัติ และขั้นหลังจากดำเนินการตามแผน

4.3 ประธานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นประธานกรรมการสถานศึกษาและร่วมวางแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา

5. ขนาดของสถานศึกษา หมายถึง สภาพทางกายภาพของโรงเรียนที่กำหนดตามจำนวนนักเรียน ตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ดังนี้

5.1 ขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่เป็นประถมศึกษา มัธยมศึกษา เอกชน ที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา

5.2 ขนาดกลาง หมายถึง สถานศึกษาที่เป็นประถมศึกษา มัธยมศึกษา เอกชน ที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121-300 คน

5.3 ขนาดใหญ่ หมายถึง สถานศึกษาที่เป็นประถมศึกษา มัธยมศึกษา เอกชน ที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 301 คนขึ้นไป

6. โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ที่อยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเดิม

7. โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย และรวมถึงโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

8. โรงเรียนเอกชน หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาภาคบังคับ 12 ปี สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน

9. เขตตรวจราชการที่ 5 หมายถึง สำนักงานที่มีหน้าที่ประเมินตรวจสอบการจัดการศึกษาของเขตตรวจราชการที่ 5 ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี สระแก้ว นครนายก และ จังหวัดสมุทรปราการ

10. คณะกรรมการการจัดทำแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา หมายถึง ผู้ที่ได้รับการสรรหาและแต่งตั้งจากสถานศึกษาโดยมีคุณสมบัติที่เหมาะสม จากกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง คือ ผู้บริหาร ครู ประธานกรรมการสถานศึกษา